

Bu esa kelajakda o’qituvchilarning auditoriya bilan ishlash, ta’lim jarayonini tashkil etish, hamkorlikda dars o’tish mahoratini oshiradi. Raqamli ta’lim muhiti bo’lajak o’qituvchilarda innovatsion fikrlashni rivojlantirishda ham muhim ahamiyat kasb etadi. Ta’lim jarayonida virtual simulyatsiyalar, animatsiyalar, interaktiv topshiriqlar, sun’iy intellekt asosidagi tahliliy platformalar, AR/VR texnologiyalaridan foydalanish ularda dars jarayoniga yangi pedagogik g’oyalarni tatbiq etish istagini kuchaytiradi. [3]. Bu esa innovatsion pedagogik yondashuvlarni shakllantirishga hamda zamonaviy metodlar orqali dars berish ko’nikmalarini takomillashtirishga yordam beradi.

Bo’lajak o’qituvchilarning mustaqil ta’limga bo’lgan qobiliyatini kuchaytirish ham raqamli ta’lim muhitining eng muhim vazifalaridan biridir. Raqamli platformalarda talabalarga mustaqil topshiriqlar, elektron manbalar, video darslar, interaktiv mashqlar taqdim etiladi. Ular o’z o’quv faoliyatini o’zlashtirish sur’ati va uslubiga mos ravishda tashkil etadi. Shuningdek, raqamli refleksiya tizimlari — elektron portfoliolar, reyting kuzatuv tizimlari, avtomatlashtirilgan tahlil platformalari — talabalarga o’z rivojlanish jarayonini baholash imkonini beradi. Bu jarayon kelajak o’qituvchilarning o’z kasbiy o’sishini boshqarish ko’nikmasini shakllantiradi. Raqamli ta’lim muhitini ta’lim jarayoniga samarali integratsiya qilish uchun oliy ta’lim muassasalarida raqamli infratuzilmaning yetarli darajada rivojlangan bo’lishi zarur. Internet tezligi, texnik jihozlanganlik, raqamli platformalar, elektron kutubxonalar, interaktiv auditoriyalar — bularning barchasi raqamli ta’lim jarayonining sifatini belgilaydi. Shuningdek, o’qituvchilarning AKT bo’yicha malakasini oshirish, raqamli pedagogika yo’nalishida uzluksiz o’quv dasturlarini joriy etish, metodik ta’lim resurslarini boyitish ham raqamli ta’lim samaradorligini oshirishning muhim shartidir. Raqamli ta’lim muhitining ta’sirini chuqur tahlil qilgan holda shuni ta’kidlash joizki, bo’lajak o’qituvchilarda kasbiy kompetensiyalarni shakllantirishda raqamli texnologiyalar nafaqat vosita, balki ta’lim mazmunining ajralmas qismiga aylanib bormoqda. Raqamli pedagogik kompetensiyaga ega bo’lgan o’qituvchi bugungi mehnat bozorida talabgir, zamon bilan hamnafas, innovatsion yondashuvlarga tayyor mutaxassisdir.

Yuqoridagi ilmiy tahlillar shuni ko’rsatadiki, raqamli ta’lim muhitining samarali tashkil etilishi bo’lajak o’qituvchilarda kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirishning eng muhim omillaridan biridir. Raqamli vositalar ta’lim jarayonining interaktivligini oshirib, talabalarni mustaqil fikrlashga, innovatsion pedagogik yechimlar topishga, ta’lim jarayonini raqamli boshqarishga tayyorlaydi. Demak, oliy ta’lim muassasalarida raqamli pedagogika yondashuvlarini chuqur integratsiyalash, raqamli infratuzilmani takomillashtirish, elektron ta’lim resurslarini boyitish va pedagogik kadrlar tayyorlov dasturlarini modernizatsiya qilish zamon talabiga aylanmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Yo’ldoshev, J. G. (2020). *Raqamli pedagogika: nazariya va amaliyot*. Toshkent: O’zbekiston Milliy Universiteti nashriyoti.
2. Ziyodova, D. G. (2021). “Pedagogik jarayonda raqamli texnologiyalardan foydalanishning metodik asoslari.” *Ta’lim va innovatsiyalar jurnali*, 3(2), 45–52.
3. Rasulov, A. A. (2019). *Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va ta’lim jarayoni*. Toshkent: Innovatsiya-Ziyo.
4. Tursunov, B. B. (2021). “Raqamli ta’lim muhitida bo’lajak o’qituvchilarning kasbiy kompetensiyalarini shakllantirish.” *Pedagogika va psixologiya*, 4(1), 78–85.
5. Abdullaeva, M. Sh. (2022). *Masofaviy ta’limning pedagogik asoslari*. Toshkent: Fan va texnologiya nashriyoti.
6. Xolmatova, N. Sh. (2020). “Oliy ta’limda raqamli transformatsiya jarayonlari va ularning samaradorligi.” *Oliy ta’lim muammolari*, 5(3), 60–66.
7. Ismoilov, I. I. (2021). *Innovatsion ta’lim texnologiyalari: nazariya va amaliyot*. Toshkent: Turon-Iqbol.
8. Mukhammedov, A. M. (2019). “O’qituvchilarda AKT kompetensiyasini rivojlantirishning zamonaviy yondashuvlari.” *Ta’lim texnologiyalari jurnali*, 2(1), 32–38.

PRACTICAL TIPS FOR TEACHING VOCABULARY TO YOUNG LEARNERS

Jumayeva Nodirabegim Yusuf qizi

Termiz davlat pedagogika instituti, maktabgacha va boshlang’ich ta’limda xorijiy til (ingliz tili) yo’nalishi 4-kurs 401-guruh talabasi.

nodirabegimjumayevao5@gmail.com +998947987744

Annotation: This article examines effective and practical methods for teaching vocabulary to young learners. It discusses the psycholinguistic characteristics of children, principles of vocabulary acquisition, and modern approaches such as visual support, TPR, gamification, contextual teaching, and multisensory techniques. The study also highlights assessment strategies, common challenges, and practical solutions to ensure better vocabulary retention and learner motivation. The findings emphasize that vocabulary instruction for young learners must be interactive, engaging, and developmentally appropriate.

Keywords: young learners, vocabulary teaching, TPR, gamification, visual methods, contextual learning, assessment strategies, multisensory approach.

YOSH O‘QUVCHILARGA LUG‘AT O‘RGATISH BO‘YICHA AMALIY MASLAHATLAR

Annotatsiya: Ushbu maqolada yosh o‘quvchilarga lug‘atni samarali va amaliy tarzda o‘rgatish usullari tahlil qilinadi. Unda bolalarning psixolingvistik xususiyatlari, so‘z boyligini egallash tamoyillari hamda vizual yordam, TPR (Total Physical Response), gamifikatsiya, kontekstual o‘qitish va ko‘p sezgi (multisensor) uslublari kabi zamonaviy yondashuvlar muhokama qilinadi. Tadqiqotda, shuningdek, baholash strategiyalari, keng tarqalgan muammolar va ularni hal etishning amaliy yechimlari yoritilgan. Natijalar yosh o‘quvchilarga lug‘at o‘rgatish jarayoni interaktiv, qiziqarli va rivojlanish darajasiga mos bo‘lishi zarurligini ta’kidlaydi.

Kalit so‘zlar: yosh o‘quvchilar, lug‘at o‘rgatish, TPR (Jismoniy javob orqali o‘qitish), gamifikatsiya, vizual usullar, kontekstual o‘qitish, baholash strategiyalari, ko‘p sezgi yondashuvi.

ПРАКТИЧЕСКИЕ СОВЕТЫ ПО ОБУЧЕНИЮ ЛЕКСИКЕ МЛАДШИХ УЧАЩИХСЯ

Аннотация: В данной статье рассматриваются эффективные и практические методы обучения словарному запасу у младших учащихся. Обсуждаются психолингвистические особенности детей, принципы усвоения лексики, а также современные подходы, такие как визуальная поддержка, метод TPR (Total Physical Response), геймификация, контекстное обучение и мультисенсорные техники. В исследовании также освещаются стратегии оценивания, распространённые трудности и практические решения для их преодоления. Результаты подчёркивают, что процесс обучения лексике у младших школьников должен быть интерактивным, увлекательным и соответствовать уровню их развития.

Ключевые слова: младшие учащиеся, обучение лексике, TPR (обучение через физическую реакцию), геймификация, визуальные методы, контекстное обучение, стратегии оценивания, мультисенсорный подход.

KIRISH. XXI asrda chet tilini yosh bosqichidanoq o‘rgatish global ta’lim tizimlarining ustuvor yo‘nalishiga aylandi. Xususan, boshlang‘ich sinf o‘quvchilari uchun so‘z boyligini shakllantirish ularning tilni egallash jarayonidagi eng asosiy bosqichlardan biridir. Chunki leksik bilim kommunikativ kompetensiyaning tayanch elementi bo‘lib, grammatika, talaffuz, o‘qish va yozuv kabi barcha ko‘nikmalarning rivojlanishiga o‘z ta’sirini ko‘rsatadi. Yosh o‘quvchilarga lug‘at o‘rgatish o‘ziga xos psixolingvistik xususiyatlarga ega: ular eslab qolishga moyil, obrazli tafakkuri kuchli, harakat orqali tez o‘rganadi va o‘yin faoliyatiga yuqori motivatsiya bilan kirishadi. Shu sababli lug‘at o‘rgatish jarayoni an’anaviy usullar bilan cheklanib qolmasdan, interaktiv, vizual va multisensor yondashuvlarga tayangan bo‘lishi lozim. Ushbu ilmiy maqolada yosh o‘quvchilarga ingliz (yoki chet) tilida so‘z boyligini samarali o‘rgatish bo‘yicha amaliy tavsiyalar, ilmiy asoslangan metod va strategiyalar, psixolingvistik yondashuvlar hamda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish imkoniyatlari keng qamrovda yoritiladi. Maqola, shuningdek, o‘yin texnikalari, vizual materiallar, takrorlash strategiyalari, differensial o‘qitish, CLIL, TPR kabi metodlar va baholash usullarini ilmiy asosda tahlil qiladi.

Leksik kompetensiyaning ta’limdagi roli

Leksik kompetensiya - til o‘rganuvchining so‘z boyligidan to‘g‘ri, aniq va mazmunli foydalanish qobiliyati bo‘lib, u tilning barcha komponentlarini o‘zida mujassamlashtiradi. Yosh o‘quvchilarda leksik bilimning kengayishi quyidagi jarayonlarni jadallashtiradi:

- og‘zaki nutqning shakllanishi;
- o‘qishdagi tushunish ko‘nikmasining yaxshilanishi;
- yozma nutqni shakllantirish;
- umumiy ong rivojining qo‘llab-quvvatlanishi;
- kommunikativ vazifalarni bajarish qobiliyatining ortishi.

Tilshunolar (Nation, 2001; Schmitt, 2010) leksik kompetensiyani o‘zlashtirishni “tilni o‘rganishning yuragi” deb ataydilar.

Yosh o‘quvchilarning psixolingvistik va kognitiv xususiyatlari

Yosh o‘quvchilarga til o‘rgatishda ularning psixologik va fiziologik xususiyatlari asosiy omil bo‘lib xizmat qiladi. Ular quyidagilar:

- 1) Obrazli xotira kuchli

Bolalar vizual tasvirlarni, rangli kartochkalarni va predmetlarni so‘zlardan ko‘ra yaxshiroq eslab qoladi.

- 2) Harakat orqali o‘rganadi

TPR (Total Physical Response) metodining samaradorligi aynan shu xususiyat bilan bog‘liq.

- 3) Faollik va qiziqish bilan o‘rganadi

O‘yin faoliyati -yosh o‘quvchi uchun eng tabiiy o‘quv shaklidir.

- 4) Tez chalg‘iydi

Dars davomida mashqlarni tez-tez almashtirish zarur.

- 5) Takrorlash orqali yod oladi

Doimiy takrorlash bolalar xotirasining fiziologik asosidir.

Yosh o‘quvchilar uchun lug‘at o‘rgatish tamoyillari

Yosh o‘quvchilarga lug‘atni samarali o‘rgatish uchun quyidagi ilmiy asoslangan tamoyillar muhim:

- Kontekstual o‘rganish — so‘zlar alohida emas, balki kontekstda beriladi.
- Multisensor metod — ko‘rish, eshitish, harakat, teginish orqali o‘rganish.
- Qisqa va aniq taqdimot — murakkab tushuntirishlardan qochish.
- Takrorlash va mustahkamlash — spiralsimon yondashuv.
- O‘yinlashtirish (gamification) — qiziqarli faoliyat orqali o‘rganish.
- Vizual materiallar — real obyektlar, flashcards, video.
- Faol ishtirok — o‘quvchi maksimal darajada gapiradi, tanlaydi, taqqoslaydi.
- Differensial yondashuv — har bolaning imkoniyatiga mos topshiriqlar.

Xulosa qilib aytganda, Yosh o‘quvchilarga lug‘at o‘rgatish murakkab, ammo to‘g‘ri metodik yondashuv qo‘llanganda yuqori samaradorlikka ega. O‘yinlar, TPR, kontekstual yondashuv, multisensor metodlar, vizual materiallar va texnologiyalar lug‘atni o‘zlashtirish jarayonini osonlashtiradi. Baholash esa soddalashtirilgan, motivatsion va muntazam bo‘lishi lozim.

REFERENCES:

- 1.Cameron, L.(2001). Teaching Languages to Young Learners. Cambridge University Press.
- 2.Nation, I. S. P. (2001). Learning Vocabulary in Another Language. Cambridge University Press.
- 3.Schmitt, N. (2010). Researching Vocabulary. Palgrave Macmillan.
- 4.Thornbury, S. (2002). How to Teach Vocabulary. Pearson Education.
- 5.Scott, W. A., & Ytreberg, L. H. (1990). Teaching English to Children. Longman.
- 6.Brewster, J., Ellis, G., & Girard, D. (2002). The Primary English Teacher’s Guide. Penguin.
- 7.Pinter, A. (2006). Teaching Young Language Learners. Oxford University Press.
- 8.Harmer, J. (2007). The Practice of English Language Teaching. Pearson Longman.
- 9.Allen, V. (1983). Techniques in Teaching Vocabulary. Oxford University Press.
- 10.Asher, J. (1977). Learning Another Language Through Actions: The Complete Teacher’s Guidebook. Sky Oaks Productions.
- 11.O‘rmonjonov Azizbek Muhammadjon o‘g‘li. (2025). INKLYUZIV TA’LIM SHAROITIDA MUSIQA SAVODXONLIGINI SHAKLLANTIRISHDA MULTIMODAL YONDASHUVNING PEDAGOGIK IMKONIYATLARI. TA’LIM VA TARAQQIYOT, 4(4), 380-388.

12. R.A.Tursunov. (2025). IJTIMOIIY ONG VA MA’NAVIYAT UYG‘UNLIGINING IJTIMOIIY MUHITGA TA’SIRI. ZAMONAVIIY FAN: INNOVATSION YONDASHUVLAR VA YOSH TADQIQOTCHILARNING DOLZARB IZLANISHLARI, 1(1), 16-19.

PEDAGOGIKA FANLARIDA TALABALARNI HUQUQIY VA FUQAROLIK KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISH

Nishonova Munira Yakubjonovna

”University of Business and Science”

Teacher of the Department of Pedagogy and Psychology

E-mail: nishhonovamunira396@gmail.com

Tel: +99894 905 88 28

Annatatsiya. Ushbu maqolada “fuqaro”, “fuqarolik”, “huquq bilim” huquqiy tushuncha, “huquqiy kompetentsiya”, “kompetentsiya”, “fuqarolik kompetensiyasi” tushunchalarining mazmun-mohiyati, talaba-yoshlarning fuqarolik tuyg‘usi, fuqarolik kompetensiyasini rivojlantirish, o‘z fuqarolik pozitsiyasiga ega bo‘lish ruhida tarbiyalash masalalari tadqiq etilgan.

Kalit so‘zlar: “fuqaro”, “fuqarolik”, “kompetentsiya”, “fuqarolik kompetensiyasi” “huquq”, “Huquqiy bilim”, “huquqiy kompetentsiya”.

DEVELOPMENT OF STUDENTS' LEGAL AND CIVIC COMPETENCE IN PEDAGOGICAL SUBJECTS

Abstract. This article examines the legal concepts of "citizen", "citizenship", "legal knowledge", the content and essence of the concepts of "legal competence", "competence", "civic competence", the issues of educating students in the spirit of developing their civic sense, civic competence, and acquiring their own civic position.

Keywords: "citizen", "citizenship", "competence", "civic competence", "law", "Legal knowledge", "legal competence".

РАЗВИТИЕ ПРАВОВОЙ И ГРАЖДАНСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ СТУДЕНТОВ ПО ПЕДАГОГИЧЕСКИМ ПРЕДМЕТАМ

Аннотация. В статье рассматриваются правовые понятия «гражданин», «гражданственность», «правовые знания», содержание и сущность понятий «правовая компетентность», «компетенция», «гражданская компетентность», а также вопросы воспитания учащихся в духе развития их гражданственности, гражданской компетентности и формирования собственной гражданской позиции.

Ключевые слова: «гражданин», «гражданственность», «компетенция», «гражданская компетентность», «право», «правовые знания», «правовая компетентность».

Kirish. So‘nggi yillarda ta’lim tizimi, shu jumladan, oliy ta’lim muassasalarida o‘quv-tarbiya jarayonlarini tashkil etishning huquqiy asoslarini takomillashtirishga katta e’tibor qaratilmoqda. Shu jumladan, O‘zbekiston Respublikasining 2020 yil 23 sentabrdagi “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonunida ta’lim sohasidagi davlat siyosatining asosiy prinsiplari sifatida ta’lim sohasida kamsitishlarga yo‘l qo‘yilmasligi, ta’lim olishga doir teng imkoniyatlarning ta’minlanishi, ta’lim va tarbiyaga milliy hamda umuminsoniy qadriyatlarining singdirilganligi, ta’lim va tarbiyaning insonparvarlik, demokratik xususiyati kabilari belgilab berilgan [1].

Asosan, “O‘zbekiston Respublikasi oliy ta’limi tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi”da talabalarda fuqarolik, huquqiy kompetensiyasini rivojlantirish bilan bevosita bog‘liq qator muhim yo‘nalishlar belgilab berildi: - davlat va jamiyat oldida turgan muhim vazifalarni hal etishda mas’uliyatni o‘z zimmasiga olishga qodir, yurtparvar, tashabbuskor, zamonaviy bilim va ko‘nikmalarni o‘zlashtirgan, insoniy yaxshi fazilatlariga ega yoshlarni professional kasb egasi sifatida tayyorlash, bu borada yangicha yondashuvlarni talab etadigan ta’lim-tarbiya usullaridan foydalanish; - yoshlarning qonun hujjatlari mazmun-mohiyatidan xabardorligi, huquqiy ongi va madaniyatini rivojlantirish, ularda sog‘lom turmush